

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ
КОМЕНТАР
КОДЕКСУ
АДМІНІСТРАТИВНОГО
СУДОЧИНСТВА
УКРАЇНИ

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук, Заслуженого юриста України
Журавльова Дмитра Володимировича*

СТАНОМ НА 1 БЕРЕЗНЯ 2018 РОКУ

Київ
ВД «Професіонал»
2018

УДК 351.87(477)
ББК 67.9(4Укр)
Н 34

**Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства
Н 34 України.** [текст] / За заг. ред. Журавльова Д. В. – Київ: Видавничий дім
«Професіонал», 2017. – 416 с.

ISBN 978-966-370-355-8

У цьому науково-практичному коментарі подано постатейний аналіз чинної редакції Кодексу адміністративного судочинства України з урахуванням змін і доповнень, внесених до нього станом на березень 2018 року.

Детально розглянуто усі 8 розділів коментованого Кодексу, особливу увагу приділено аналізу положень, присвячених новелам апеляційного і касаційного провадження в адміністративних справах та підставам і порядку перегляду судових рішень Верховним Судом України, виходячи з нової системи судоустрою України. Додаються тексти і витяги з текстів нормативно-правових актів з питань організації адміністративного судочинства, широко аналізується судова практика щодо застосування окремих положень КАСУ.

Мета коментаря – дати чітке системне уявлення про адміністративний юрисдикційний процес як врегульовану нормами адміністративного процесуального права діяльність суду, що здійснюється в установленому законом порядку та визначається системою взаємопов'язаних адміністративних процесуальних прав, обов'язків і адміністративних процесуальних дій суду та учасників процесу з їх реалізації.

Видання розраховано на суддів та працівників суду, адвокатів та інших практикуючих юристів, студентів, аспірантів і викладачів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів, а також усіх, хто цікавиться питаннями організації і вирішення судами справ в порядку адміністративного судочинства.

УДК 351.87(477)
ББК 67.9 (4Укр)

ISBN 978-966-370-355-8

© Видавничий дім «Професіонал», 2018.

Авторський колектив

Банах Сергій Володимирович — кандидат юридичних наук, декан юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету;

Буглак Юрій Олександрович — кандидат юридичних наук, Голова підкомітету Верховної Ради України з питань запобігання та протидії політичній корупції, народний депутат України, Заслужений юрист України;

Бабенко Костянтин Анатолійович — доктор юридичних наук, професор, суддя Київського апеляційного адміністративного суду;

Возьний Казимир Зіновійович — кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії Тернопільського національного економічного університету;

Глуханчук Олег Васильович — кандидат юридичних наук, суддя Одеського окружного адміністративного суду;

Галуцько Валентин Васильович — доктор юридичних наук, професор, директор Науково-дослідного Інституту Публічного права;

Григор'єв Микола Віталійович — кандидат юридичних наук, керуючий партнер адвокатського об'єднання MG group, адвокат;

Дьомін Юрій Михайлович — доктор юридичних наук, професор Національна академія прокуратури України;

Дніпров Олексій Сергійович — кандидат юридичних наук, керівник апарату Адміністрації Президента України;

Дрозд Олексій Юрійович — доктор юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ України;

Журавльов Дмитро Володимирович — доктор юридичних наук, доцент, Перший заступник директора Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України, Заслужений юрист України, голова науково-експертної ради при Підкомітеті з питань запобігання та протидії політичній корупції Верховної Ради України;

Короєд Сергій Олександрович — доктор юридичних наук, доцент, завідувачий кафедрою цивільного права і процесу Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького;

Кудрявцев Олексій Віталійович — кандидат юридичних наук;

Клемпарський Микола Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри загально-правових дисциплін Донецького юридичного інституту МВС України;

Лазур Ярослав Володимирович — доктор юридичних наук, доцент, декан юридичного факультету Ужгородського національного університету;

Лошицький Михайло Васильович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного права та процесу Національної академії внутрішніх справ України;

Онщенко Наталія Миколаївна — доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, академік Національної академії правових наук України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В. М. Корецького. Голова секції науково-консультативної ради при Вищому адміністративному суді України;

Олійник Олександр Миколайович — кандидат юридичних наук, Директор департаменту з питань правосуддя та національної безпеки Міністерства юстиції України;

Прилипко Сергій Миколайович — доктор юридичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, академік Національної академії правових наук України, член Вищої кваліфікаційної комісії суддів України;

Прудивус Олег Васильович — кандидат юридичних наук, доцент Голова Запорізького окружного адміністративного суду;

Петров Сергій Євгенович — кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративної діяльності Національної академії внутрішніх справ;

Соф'їн Михайло Ігорович — кандидат юридичних наук, радник Київського міського голови з питань протидії корупції;

Чижмарь Катерина Іванівна — доктор юридичних наук, Заслужений юрист України, Директор Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України.

Кодекс адміністративного судочинства України в редакції Закону України від 3 жовтня 2017 року № 2147–VIII «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», що уособлює цілий етап втілення судової реформи в державі, хоча і викликав неоднозначну оцінку науковців та правників-практиків, а також суддів, але негативних відгуків йому перепало найменше серед інших кодексів.

Як й все кардинально нове, що розроблене та прийняте у стислі строки, новий КАС вже зараз заклав необхідний базис для внесення змін і доповнень для доопрацювання нормативного акту в цілому. Власне, ці зміни не забарилися і вже Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту права дитини на належне утримання шляхом вдосконалення порядку примусового стягнення заборгованості зі сплати аліментів» від 07.12.2017 № 2234-VIII до цього Кодексу були внесені зміни, що набувають чинності з січня 2018 року.

Але не можна не визнати, що можливо через особливості самого адміністративного судочинства, приписи та філософія нового процесуального підходу, які ж до того і ще мають універсальний для всіх процесуальних кодексів характер, найбільш органічно виглядають саме у КАС.

Можна погоджуватися або не погоджуватися з окремими положеннями новітнього КАС, можна їх критикувати, але потрібно визнати відповідність поданого акту нормам Конституції України, Рекомендаціям Комітету Міністрів Ради Європи, нормам міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та Стратегії реформування судоустрою, судочинства й суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, схваленій Указом Президента України від 20.05.2015 р. № 276/2015.

Таким чином, враховуючи об'єктивну правову реальність і, відповідно, нагальну необхідність у таких змінах, можна вважати прийняття нового КАС рухом уперед. А вже його практичне застосування покаже чи були праві автори законопроекту, чи навпаки, їх нинішні опоненти.

Враховуючи нову редакцію Кодексу, реформування судової системи у цілому, вважаємо за доцільне при коментуванні статей не посилатися на матеріали ВАСУ та ВСУ, що мали місце до набуття чинності цим Кодексом. Напрацювання судової практики і узагальнення її в сенсі наявних новацій ще попереду, а тому й будуть враховані у наступних редакціях і коментарях в порядку їх надходження.

ЗМІСТ

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	6
Глава 1. Основні положення.....	6
Стаття 1. Призначення Кодексу адміністративного судочинства України.....	6
Стаття 2. Завдання та основні засади адміністративного судочинства.....	7
Стаття 3. Законодавство про адміністративне судочинство.....	8
Стаття 4. Визначення термінів.....	9
Стаття 5. Право на звернення до суду та способи судового захисту.....	12
Стаття 6. Верховенство права.....	13
Стаття 7. Джерела права, які застосовуються судом.....	14
Стаття 8. Рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом.....	16
Стаття 9. Змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з'ясування всіх обставин у справі.....	17
Стаття 10. Гласність судового процесу.....	18
Стаття 11. Відкритість інформації щодо справи.....	20
Стаття 12. Форми адміністративного судочинства.....	22
Стаття 13. Право на перегляд справи та оскарження судового рішення.....	24
Стаття 14. Обов'язковість судових рішень.....	24
Стаття 15. Мова судочинства та діловодства в адміністративних судах.....	25
Стаття 16. Правнича допомога при вирішенні справ в адміністративному суді.....	25
Стаття 17. Основні положення досудового врегулювання спорів.....	26
Стаття 18. Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система.....	26
Глава 2. Адміністративна юрисдикція.....	30
§ 1. Предметна юрисдикція.....	30
Стаття 19. Справи, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів.....	30
Стаття 20. Розмежування предметної юрисдикції адміністративних судів.....	32
Стаття 21. Розгляд кількох пов'язаних між собою вимог.....	33
§ 2. Інстанційна юрисдикція.....	34
Стаття 22. Суд першої інстанції.....	34
Стаття 23. Суд апеляційної інстанції.....	34
Стаття 24. Суд касаційної інстанції.....	35
§ 3. Територіальна юрисдикція (підсудність).....	35
Стаття 25. Підсудність справ за вибором позивача.....	35
Стаття 26. Підсудність справ за місцем проживання або місцезнаходженням відповідача.....	36
Стаття 27. Виключна підсудність.....	36
Стаття 28. Підсудність справ, у яких однією із сторін є суд або суддя.....	37
Стаття 29. Передача адміністративної справи з одного адміністративного суду до іншого.....	38
Стаття 30. Недопустимість спорів про підсудність.....	39
Глава 3. Склад суду. Відводи.....	40
Стаття 31. Визначення складу суду.....	40
Стаття 32. Здійснення адміністративного судочинства суддею одноособово.....	43
Стаття 33. Здійснення адміністративного судочинства колегією суддів.....	43
Стаття 34. Порядок вирішення питань колегією суддів.....	45
Стаття 35. Незмінність складу суду.....	45
Стаття 36. Підстави для відводу (самовідводу) судді.....	45
Стаття 37. Недопустимість повторної участі судді в розгляді адміністративної справи.....	47
Стаття 38. Підстави для відводу (самовідводу) секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача.....	48
Стаття 39. Заява про відвід (самовідвід).....	48
Стаття 40. Порядок вирішення заявленого відводу та самовідводу.....	50
Стаття 41. Наслідки відводу (самовідводу) судді.....	52
Глава 4. Учасники судового процесу.....	53
§ 1. Учасники справи.....	53
Стаття 42. Склад учасників справи.....	53
Стаття 43. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність.....	53
Стаття 44. Права та обов'язки учасників справи.....	54

Стаття 45. Неприпустимість зловживання процесуальними правами.....	56
Стаття 46. Сторони	57
Стаття 47. Процесуальні права та обов'язки сторін.....	58
Стаття 48. Заміна неналежної сторони.....	59
Стаття 49. Треті особи.....	60
Стаття 50. Наслідки незалучення у справу третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору.....	62
Стаття 51. Права та обов'язки третіх осіб.....	63
Стаття 52. Процесуальне правонаступництво	63
Стаття 53. Участь у судовому процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.....	63
Стаття 54. Процесуальні права органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.....	66
§ 2. Представники	67
Стаття 55. Участь у справі представника.....	67
Стаття 56. Законні представники.....	68
Стаття 57. Особи, які можуть бути представниками	69
Стаття 58. Особи, які не можуть бути представниками.....	70
Стаття 59. Документи, що підтверджують повноваження представників	70
Стаття 60. Повноваження представника в суді	72
§ 3. Інші учасники судового процесу	73
Стаття 61. Особи, які є іншими учасниками судового процесу.....	73
Стаття 62. Помічник судді	73
Стаття 63. Секретар судового засідання	75
Стаття 64. Судовий розпорядник.....	76
Стаття 65. Свідок	78
Стаття 66. Особи, які не можуть бути допитані як свідки.....	80
Стаття 67. Відмова свідка від давання показань на вимогу суду.....	81
Стаття 68. Експерт	82
Стаття 69. Експерт з питань права.....	84
Стаття 70. Спеціаліст.....	85
Стаття 71. Перекладач.....	85
Глава 5. Докази та доказування.....	87
§ 1. Основні положення про докази	87
Стаття 72. Поняття доказів.....	87
Стаття 73. Належність доказів	88
Стаття 74. Допустимість доказів	89
Стаття 75. Достовірність доказів	89
Стаття 76. Достатність доказів.....	90
Стаття 77. Обов'язок доказування.....	90
Стаття 78. Підстави звільнення від доказування.....	92
Стаття 79. Подання доказів.....	93
Стаття 80. Витребування доказів.....	95
Стаття 81. Огляд доказів за їх місцезнаходженням	96
Стаття 82. Огляд речових доказів, що швидко псуються.....	98
Стаття 83. Судові доручення щодо збирання доказів.....	98
Стаття 84. Виконання судових доручень щодо збирання доказів.....	99
Стаття 85. Звернення адміністративного суду із судовим дорученням про надання правової допомоги до іноземного суду або іншого компетентного органу іноземної держави.....	100
Стаття 86. Зміст і форма судового доручення про надання правової допомоги.....	101
Стаття 87. Виконання в Україні судових доручень іноземних судів.....	102
Стаття 88. Виконання судового доручення іноземного суду про вручення виклику до суду чи інших документів	103
Стаття 89. Виконання судових доручень закордонними дипломатичними установами України	105
Стаття 90. Оцінка доказів.....	106
§ 2. Показання свідків	107

Стаття 91. Показання свідка.....	107
Стаття 92. Виклик свідка.....	108
Стаття 93. Пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників.....	108
§ 3. Письмові докази.....	109
Стаття 94. Письмові докази.....	109
Стаття 95. Повернення оригіналів письмових доказів.....	110
§ 4. Речові докази.....	111
Стаття 96. Речові докази.....	111
Стаття 97. Зберігання речових доказів.....	111
Стаття 98. Повернення речових доказів.....	112
§ 5. Електронні докази.....	112
Стаття 99. Електронні докази.....	112
Стаття 100. Зберігання та повернення оригіналів електронних доказів.....	114
§ 6. Висновок експерта.....	114
Стаття 101. Вимоги до висновку експерта.....	114
Стаття 102. Призначення експертизи судом.....	118
Стаття 103. Ухвала про призначення експертизи.....	119
Стаття 104. Проведення експертизи на замовлення учасників справи.....	120
Стаття 105. Збирання матеріалів для експертного дослідження.....	122
Стаття 106. Проведення експертизи.....	122
Стаття 107. Наслідки ухилення учасника справи від участі в експертизі.....	123
Стаття 108. Оцінка висновку експерта.....	124
Стаття 109. Комісійна експертиза.....	125
Стаття 110. Комплексна експертиза.....	125
Стаття 111. Додаткова і повторна експертизи.....	126
§ 7. Висновок експерта у галузі права.....	126
Стаття 112. Зміст висновку експерта у галузі права.....	126
Стаття 113. Оцінка висновку експерта у галузі права судом.....	127
§ 8. Забезпечення доказів.....	127
Стаття 114. Підстави та порядок забезпечення доказів.....	127
Стаття 115. Способи забезпечення доказів.....	129
Стаття 116. Заява про забезпечення доказів.....	129
Стаття 117. Розгляд заяви про забезпечення доказів.....	130
Глава 6. Процесуальні строки.....	131
Стаття 118. Процесуальні строки.....	131
Стаття 119. Розумність процесуальних строків.....	132
Стаття 120. Обчислення процесуального строку.....	133
Стаття 121. Поновлення та продовження процесуальних строків.....	134
Стаття 122. Строк звернення до адміністративного суду.....	135
Стаття 123. Наслідки пропущення строків звернення до адміністративного суду.....	137
Глава 7. Судові виклики і повідомлення.....	138
Стаття 124. Повістки.....	138
Стаття 125. Зміст повістки.....	139
Стаття 126. Вручення повістки.....	140
Стаття 127. Час вручення повістки.....	141
Стаття 128. Наслідки відмови від одержання повістки.....	142
Стаття 129. Виклик (повідомлення) шляхом надсилання тексту повістки електронною поштою, факсимільним повідомленням (факсом, телефаксом), телефонограмою.....	142
Стаття 130. Виклик (повідомлення) відповідача, третіх осіб, свідків, місце проживання (перебування) яких невідоме.....	143
Стаття 131. Обов'язок повідомити про зміну адреси та причини неприбуття в судові засідання.....	144
Глава 8. Судові витрати.....	144
Стаття 132. Види судових витрат.....	144
Стаття 133. Зменшення розміру судових витрат або звільнення від їх оплати, відстрочення та розстрочення судових витрат.....	145
Стаття 134. Витрати на професійну правничу допомогу.....	146
Стаття 135. Витрати сторін та їхніх представників, що пов'язані із прибуттям до суду.....	147

Стаття 136. Попередня оплата судових витрат	148
Стаття 137. Витрати, пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів, експертів та проведенням експертиз	149
Стаття 138. Витрати, пов'язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів, вчиненням інших процесуальних дій, підготовкою справи до розгляду.....	150
Стаття 139. Розподіл судових витрат	151
Стаття 140. Розподіл витрат у разі відмови позивача від позову.....	153
Стаття 141. Судові витрати, пов'язані з примиренням сторін	153
Стаття 142. Повернення судового збору.....	154
Стаття 143. Рішення щодо судових витрат	154
<i>Глава 9. Заходи процесуального примусу</i>	<i>155</i>
Стаття 144. Підстави і порядок застосування заходів процесуального примусу	155
Стаття 145. Види заходів процесуального примусу.....	156
Стаття 146. Попередження і видалення із залу судового засідання	157
Стаття 147. Тимчасове вилучення доказів для дослідження судом.....	157
Стаття 148. Привід.....	158
Стаття 149. Штраф.....	159
<i>Глава 10. Забезпечення позову.....</i>	<i>161</i>
Стаття 150. Підстави забезпечення позову	161
Стаття 151. Види забезпечення позову	161
Стаття 152. Зміст і форма заяви про забезпечення позову	163
Стаття 153. Порядок подання заяви про забезпечення позову.....	164
Стаття 154. Порядок розгляду заяви про забезпечення позову.....	165
Стаття 155. Заміна одного заходу забезпечення позову іншим	166
Стаття 156. Виконання ухвали про забезпечення позову	167
Стаття 157. Скасування заходів забезпечення позову	167
Стаття 158. Відшкодування збитків, заподіяних забезпеченням позову.....	169
Розділ II ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ	169
<i>Глава 1. Письмові заяви учасників справи</i>	<i>169</i>
<i>§ 1. Заяви по суті справи</i>	<i>169</i>
Стаття 159. Види та зміст заяв по суті справи.....	169
Стаття 160. Позовна заява	171
Стаття 161. Документи, що додаються до позовної заяви.....	173
Стаття 162. Відзив на позовну заяву (відзив).....	174
Стаття 163. Відповідь на відзив.....	175
Стаття 164. Заперечення.....	175
Стаття 165. Пояснення третьої особи щодо позову або відзиву	176
<i>§ 2. Заяви з процесуальних питань.....</i>	<i>176</i>
Стаття 166. Заяви, клопотання і заперечення	176
Стаття 167. Загальні вимоги до форми та змісту письмової заяви, клопотання, заперечення	177
<i>Глава 2. Відкриття провадження у справі</i>	<i>178</i>
Стаття 168. Пред'явлення позову	178
Стаття 169. Залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви	178
Стаття 170. Відмова у відкритті провадження в адміністративній справі	181
Стаття 171. Відкриття провадження в адміністративній справі.....	183
Стаття 172. Об'єднання і роз'єднання позовів	186
<i>Глава 3. Підготовче провадження</i>	<i>188</i>
Стаття 173. Завдання та строк підготовчого провадження.....	188
Стаття 174. Надіслання копії ухвали про відкриття провадження у справі, копії позовної заяви та доданих до неї документів.....	189
Стаття 175. Подання відзиву.....	190
Стаття 176. Подання пояснень третіх осіб щодо позову або відзиву	190
Стаття 177. Пред'явлення зустрічного позову	191
Стаття 178. Форма і зміст зустрічної позовної заяви	192
Стаття 179. Мета і строк проведення підготовчого засідання	192
Стаття 180. Підготовче засідання	193

Стаття 181. Порядок проведення підготовчого засідання	194
Стаття 182. Подання відповіді на відзив та заперечення	195
Стаття 183. Судові рішення у підготовчому засіданні	196
<i>Глава 4. Врегулювання спору за участю судді</i>	197
Стаття 184. Підстави проведення врегулювання спору за участю судді	197
Стаття 185. Порядок призначення врегулювання спору за участю судді	198
Стаття 186. Порядок проведення врегулювання спору за участю судді	199
Стаття 187. Строк проведення врегулювання спору за участю судді	201
Стаття 188. Припинення врегулювання спору за участю судді	202
<i>Глава 5. Відмова позивача від позову. Примирення сторін</i>	203
Стаття 189. Відмова від позову та визнання позову	203
Стаття 190. Примирення сторін	204
Стаття 191. Виконання умов примирення	205
<i>Глава 6. Розгляд справи по суті</i>	206
<i>§ 1. Загальні положення</i>	206
Стаття 192. Завдання розгляду справи по суті	206
Стаття 193. Строки розгляду адміністративної справи	206
Стаття 194. Судове засідання	208
Стаття 195. Участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції	209
Стаття 196. Головуючий у судовому засіданні	210
Стаття 197. Звертання до суду у судовому засіданні	211
Стаття 198. Обов'язки осіб, присутніх у залі судового засідання	212
<i>§ 2. Відкриття розгляду справи по суті</i>	213
Стаття 199. Відкриття судового засідання	213
Стаття 200. Роз'яснення перекладачеві його прав та обов'язків, присяга перекладача	213
Стаття 201. Видалення свідків із зали судового засідання	214
Стаття 202. Встановлення осіб, які прибули у судове засідання, оголошення складу суду і роз'яснення права відводу	214
Стаття 203. Роз'яснення учасникам справи їхніх прав та обов'язків	215
Стаття 204. Розгляд заяв та клопотань	215
Стаття 205. Наслідки неявки в судове засідання учасника справи	216
Стаття 206. Наслідки неявки в судове засідання свідка, експерта, спеціаліста	218
Стаття 207. Роз'яснення прав і обов'язків експерта, присяга експерта	218
Стаття 208. Роз'яснення спеціалісту його прав і обов'язків	219
<i>§ 3. З'ясування обставин справи та дослідження доказів</i>	220
Стаття 209. Вступне слово учасників справи	220
Стаття 210. Порядок з'ясування обставин справи та дослідження доказів	221
Стаття 211. Дослідження доказів	221
Стаття 212. Порядок допиту свідків	223
Стаття 213. Використання свідком письмових записів	224
Стаття 214. Порядок допиту малолітніх і неповнолітніх свідків	224
Стаття 215. Оголошення показань свідків	225
Стаття 216. Допит сторін, третіх осіб, їхніх представників як свідків	226
Стаття 217. Дослідження письмових доказів	226
Стаття 218. Оголошення та дослідження змісту особистих паперів, листів, записів телефонних розмов, телеграм та інших видів кореспонденції	227
Стаття 219. Дослідження речових та електронних доказів	227
Стаття 220. Відтворення звукозапису, демонстрація відеозапису і їх дослідження	228
Стаття 221. Дослідження висновку експерта	229
Стаття 222. Консультації та роз'яснення спеціаліста	229
Стаття 223. Відкладення розгляду справи або перерва в судовому засіданні	230
Стаття 224. Закінчення з'ясування обставин та перевірки їх доказами	232
<i>§ 4. Судові дебати та ухвалення рішення</i>	232
Стаття 225. Судові дебати	232
Стаття 226. Повернення до з'ясування обставин у справі	233
Стаття 227. Вихід суду для ухвалення рішення	233
Стаття 228. Таємниця нарадчої кімнати	234
<i>Глава 7. Фіксування судового процесу</i>	234

Стаття 229. Фіксування судового засідання технічними засобами	234
Стаття 230. Ведення протоколу судового засідання	235
Стаття 231. Зауваження щодо технічного запису і протоколу судового засідання	236
Стаття 232. Відтворення та копіювання технічного запису судового засідання	237
Стаття 233. Складення протоколу про вчинення окремої процесуальної дії	237
Стаття 234. Зміст протоколу про вчинення окремої процесуальної дії	238
Стаття 235. Зауваження до протоколу вчинення окремої процесуальної дії	239
<i>Глава 8. Зупинення і закриття провадження у справі. Залишення позову без розгляду</i>	<i>239</i>
Стаття 236. Зупинення провадження у справі	239
Стаття 237. Поновлення провадження у справі	242
Стаття 238. Закриття провадження у справі	242
Стаття 239. Наслідки закриття провадження у справі	243
Стаття 240. Залишення позову без розгляду	244
<i>Глава 9. Судові рішення</i>	<i>245</i>
Стаття 241. Види судових рішень	245
Стаття 242. Законність і обґрунтованість судового рішення	246
Стаття 243. Порядок ухвалення судових рішень	247
Стаття 244. Питання, які вирішує суд при ухваленні рішення	249
Стаття 245. Повноваження суду при вирішенні справи	249
Стаття 246. Зміст рішення	251
Стаття 247. Рішення щодо частини позовних вимог	253
Стаття 248. Зміст ухвали	254
Стаття 249. Окремі ухвали суду	254
Стаття 250. Проголошення судового рішення	256
Стаття 251. Вручення судового рішення	257
Стаття 252. Додаткове судове рішення	259
Стаття 253. Виправлення опісок і очевидних арифметичних помилок у судовому рішенні	260
Стаття 254. Роз'яснення судового рішення	261
Стаття 255. Набрання рішенням суду законної сили	261
Стаття 256. Набрання ухвалою законної сили	262
<i>Глава 10. Розгляд справ за правилами спрощеного позовного провадження</i>	<i>262</i>
Стаття 257. Справи, що розглядаються за правилами спрощеного позовного провадження	262
Стаття 258. Строк розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження	264
Стаття 259. Клопотання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження	264
Стаття 260. Вирішення питання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження	265
Стаття 261. Особливості подання заяв по суті справи у спрощеному позовному провадженні	266
Стаття 262. Особливості розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження	266
Стаття 263. Особливості розгляду окремих категорій справ незначної складності	268
<i>Глава 11. Особливості позовного провадження в окремих категоріях адміністративних справ</i>	<i>270</i>
<i>§ 1. Розгляд окремих категорій складних справ</i>	<i>270</i>
Стаття 264. Особливості провадження у справах щодо оскарження нормативно-правових актів органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів владних повноважень	270
Стаття 265. Наслідки визнання нормативно-правового акта протиправним та нечинним	272
Стаття 266. Особливості провадження у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів	273
Стаття 267. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами про примусове відчуження земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, з мотивів суспільної необхідності	275

§ 2. Розгляд окремих категорій термінових адміністративних справ	277
Стаття 268. Особливості повідомлення учасників справи про дату, час та місце розгляду окремих категорій адміністративних справ	277
Стаття 269. Особливості подання заяв по суті справи в окремих категоріях адміністративних справ	278
Стаття 270. Особливості обчислення процесуальних строків в окремих категоріях адміністративних справ	279
Стаття 271. Особливості проголошення та вручення судових рішень в окремих категоріях адміністративних справ	280
Стаття 272. Особливості апеляційного та касаційного оскарження судових рішень в окремих категоріях адміністративних справ	280
Стаття 273. Особливості провадження у справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності виборчих комісій, комісій з референдуму, членів цих комісій	281
Стаття 274. Особливості провадження у справах щодо уточнення списку виборців	283
Стаття 275. Особливості провадження у справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, засобів масової інформації, інформаційних агентств, підприємств, установ, організацій, їхніх посадових та службових осіб, творчих працівників засобів масової інформації та інформаційних агентств, які порушують законодавство про вибори та референдум	284
Стаття 276. Особливості провадження у справах щодо оскарження дій або бездіяльності кандидатів, їхніх довірених осіб, партії (блоку), місцевої організації партії, їхніх посадових осіб та уповноважених осіб, ініціативних груп референдуму, інших суб'єктів ініціювання референдуму, офіційних спостерігачів від суб'єктів виборчого процесу	286
Стаття 277. Особливості провадження у справах, пов'язаних із виборами Президента України	287
Стаття 278. Особливості судових рішень за наслідками розгляду справ, пов'язаних з виборчим процесом чи референдумом, та їх оскарження	290
Стаття 279. Особливості здійснення представництва у справах, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму	291
Стаття 280. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування про встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань	292
Стаття 281. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами про усунення перешкод та заборону втручання у здійснення права на свободу мирних зібрань	295
Стаття 282. Особливості провадження у справах щодо гарантованого забезпечення потреб оборони	296
Стаття 283. Особливості провадження у справах за зверненням органів доходів і зборів	297
Стаття 284. Особливості провадження у справах за зверненням Служби безпеки України щодо накладення арешту на активи, що пов'язані з фінансуванням тероризму та стосуються фінансових операцій, зупинених відповідно до рішення, прийнятого на підставі резолюцій Ради Безпеки ООН, зняття арешту з таких активів та надання доступу до них	300
Стаття 285. Особливості провадження у справах про дострокове припинення повноважень народного депутата України в разі невиконання ним вимог щодо несумісності	303
Стаття 286. Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності	305
Стаття 287. Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця	306
Стаття 288. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу примусового повернення чи примусового видворення іноземців або осіб без громадянства за межі території України	308
Стаття 289. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання іноземців або осіб без громадянства	309
§ 3. Розгляд типових та зразкових справ	313
Стаття 290. Особливості провадження у зразковій справі	313
Стаття 291. Особливості провадження у типовій справі	315

Розділ III ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ	316
<i>Глава 1. Апеляційне провадження</i>	316
§ 1. <i>Апеляційна скарга</i>	316
Стаття 292. Суд апеляційної інстанції	316
Стаття 293. Право на апеляційне оскарження	316
Стаття 294. Ухвали, на які можуть бути подані апеляційні скарги окремо від рішення суду	317
Стаття 295. Строк на апеляційне оскарження	319
Стаття 296. Форма та зміст апеляційної скарги	319
Стаття 297. Порядок подання апеляційної скарги	321
§ 2. <i>Відкриття апеляційного провадження</i>	321
Стаття 298. Залишення апеляційної скарги без руху, повернення апеляційної скарги судом апеляційної інстанції	321
Стаття 299. Відмова у відкритті апеляційного провадження	322
Стаття 300. Відкриття апеляційного провадження	323
Стаття 301. Надсилання копій апеляційної скарги та доданих до неї матеріалів учасникам справи	324
Стаття 302. Приєднання до апеляційної скарги	324
Стаття 303. Доповнення, зміна, відкликання апеляційної скарги чи відмова від неї	325
Стаття 304. Відзив на апеляційну скаргу	326
Стаття 305. Закриття апеляційного провадження	327
§ 3. <i>Апеляційний розгляд</i>	328
Стаття 306. Підготовка справи до апеляційного розгляду	328
Стаття 307. Призначення справи до розгляду в суді апеляційної інстанції	329
Стаття 308. Межі перегляду судом апеляційної інстанції	329
Стаття 309. Строк розгляду апеляційної скарги	330
Стаття 310. Апеляційний розгляд справи у судовому засіданні	330
Стаття 311. Апеляційний розгляд справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами	331
Стаття 312. Порядок розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду першої інстанції	332
Стаття 313. Наслідки неявки в судове засідання учасників справи	333
Стаття 314. Відмова позивача від позову, примирення сторін під час апеляційного провадження	333
Стаття 315. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги на судові рішення	334
Стаття 316. Підстави для залишення апеляційної скарги без задоволення, а судового рішення – без змін	334
Стаття 317. Підстави для скасування судового рішення повністю або частково та ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення	335
Стаття 318. Підстави для скасування рішення суду і направлення справи для розгляду до іншого суду першої інстанції за встановленою підсудністю	337
Стаття 319. Підстави для скасування рішення повністю або частково з закриттям провадження у справі або залишенням позовної заяви без розгляду у відповідній частині	337
Стаття 320. Підстави для скасування ухвали суду, яка перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направлення справи для продовження розгляду до суду першої інстанції	338
Стаття 321. Судові рішення суду апеляційної інстанції	338
Стаття 322. Зміст постанови суду апеляційної інстанції	339
Стаття 323. Порядок розгляду апеляційної скарги, що надійшла до суду апеляційної інстанції після закінчення апеляційного розгляду справи	340
Стаття 324. Окрема ухвала суду апеляційної інстанції	341
Стаття 325. Набрання судовими рішеннями суду апеляційної інстанції законної сили	341
Стаття 326. Повернення адміністративної справи	341
<i>Глава 2. Касаційне провадження</i>	342
§ 1. <i>Касаційна скарга</i>	342
Стаття 327. Суд касаційної інстанції	342
Стаття 328. Право на касаційне оскарження	342
Стаття 329. Строк на касаційне оскарження	344

Стаття 330. Форма і зміст касаційної скарги	344
Стаття 331. Порядок подання касаційної скарги	345
§ 2. Відкриття касаційного провадження	345
Стаття 332. Залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги	345
Стаття 333. Відмова у відкритті касаційного провадження	346
Стаття 334. Відкриття касаційного провадження	348
Стаття 335. Надіслання копій касаційної скарги та доданих до неї матеріалів учасникам справи	349
Стаття 336. Приєднання до касаційної скарги	349
Стаття 337. Доповнення, зміна, відкликання касаційної скарги чи відмова від неї	349
Стаття 338. Відзив на касаційну скаргу	350
Стаття 339. Закриття касаційного провадження	350
§ 3. Касаційний розгляд	351
Стаття 340. Підготовка справи до касаційного розгляду	351
Стаття 341. Межі перегляду судом касаційної інстанції	352
Стаття 342. Строк розгляду касаційної скарги	353
Стаття 343. Попередній розгляд справи	353
Стаття 344. Касаційний розгляд справи у судовому засіданні	354
Стаття 345. Касаційний розгляд справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами	355
Стаття 346. Підстави для передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду	356
Стаття 347. Порядок передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду	357
Стаття 348. Відмова позивача від позову, примирення сторін під час касаційного провадження	358
Стаття 349. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги	359
Стаття 350. Підстави для залишення касаційної скарги без задоволення, а судових рішень – без змін	360
Стаття 351. Підстави для скасування судових рішень повністю або частково і ухвалення нового рішення у відповідній частині або зміни рішення	360
Стаття 352. Підстави для скасування судового рішення суду апеляційної інстанції повністю або частково та залишення в силі судового рішення суду першої інстанції у відповідній частині	361
Стаття 353. Підстави для скасування судових рішень з направленням справи для продовження розгляду або на новий розгляд	361
Стаття 354. Підстави для скасування рішення повністю або частково із закриттям провадження в справі або залишенням позову без розгляду у відповідній частині	363
Стаття 355. Судові рішення суду касаційної інстанції та порядок їх прийняття	364
Стаття 356. Зміст постанови суду касаційної інстанції	365
Стаття 357. Порядок розгляду касаційної скарги, що надійшла до суду касаційної інстанції після закінчення касаційного розгляду справи	366
Стаття 358. Окрема ухвала суду касаційної інстанції	367
Стаття 359. Набрання судовими рішеннями суду касаційної інстанції законної сили	367
Стаття 360. Повернення адміністративної справи	368
Глава 3. Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами	368
Стаття 361. Підстави перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами	368
Стаття 362. Право подати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами	371
Стаття 363. Порядок і строк подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами	371
Стаття 364. Форма та зміст заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами	372
Стаття 365. Порядок подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами	374
Стаття 366. Відкриття провадження за нововиявленими або виключними обставинами	374

Стаття 367. Відмова від заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами та її наслідки	375
Стаття 368. Порядок здійснення перегляду судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.....	376
Стаття 369. Судове рішення за наслідками провадження за нововиявленими або виключними обставинами.....	377
Розділ IV ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ.....	379
Стаття 370. Обов'язковість судових рішень.....	379
Стаття 371. Судові рішення, які виконуються негайно	379
Стаття 372. Порядок виконання судових рішень в адміністративних справах.....	381
Стаття 373. Звернення судових рішень в адміністративних справах до виконання.....	382
Стаття 374. Виправлення помилки у виконавчому документі та визнання його таким, що не підлягає виконанню	384
Стаття 375. Зупинення виконання судового рішення	385
Стаття 376. Поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого листа до виконання	385
Стаття 377. Примирення сторін у процесі виконання	386
Стаття 378. Відстрочення і розстрочення виконання, зміна чи встановлення способу і порядку виконання судового рішення.....	387
Стаття 379. Заміна сторони виконавчого провадження.....	389
Стаття 380. Поворот виконання судових рішень	390
Стаття 381. Особливості повороту виконання в окремих категоріях адміністративних справ.....	391
Стаття 382. Судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративних справах.....	392
Стаття 383. Визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності, вчинених суб'єктом владних повноважень – відповідачем на виконання рішення суду	393
Розділ V ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНОГО СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....	394
Стаття 384. Порядок відновлення втраченого судового провадження в адміністративній справі.....	394
Стаття 385. Особи, які мають право звертатися до суду із заявою про відновлення втраченого судового провадження	395
Стаття 386. Підсудність заяви про відновлення втраченого судового провадження.....	395
Стаття 387. Форма та зміст заяви про відновлення втраченого судового провадження.....	395
Стаття 388. Наслідки недодержання вимог до змісту та форми заяви про відновлення втраченого судового провадження, залишення заяви без розгляду чи відмова у відкритті провадження за заявою.....	396
Стаття 389. Розгляд заяви про відновлення втраченого судового провадження.....	397
Стаття 390. Ухвала суду за наслідками розгляду заяви про відновлення втраченого судового провадження.....	399
Стаття 391. Звільнення заявника від судових витрат.....	399
Розділ VI ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ.....	400
Розділ VII ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	400

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ
КОМЕНТАР
КОДЕКСУ
АДМІНІСТРАТИВНОГО
СУДОЧИНСТВА
УКРАЇНИ

*За загальною редакцією
доктора юридичних наук, Заслуженого юриста України
Журавльова Дмитра Володимировича*

СТАНОМ НА 1 БЕРЕЗНЯ 2018 РОКУ

Підписано до друку 01.03.2018. Формат 70х100 1/16.
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 33,8.

ТОВ «Видавничий дім «Професіонал»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 1533